

گزارش بازدید علمی دانشجویان دکتری مطالعات اعتیاد
از مرکز گذری کاهش آسیب اعتیاد
گروه اعتیاد دانشگاه علوم پزشکی ایران

تاریخ بازدید	ساعت بازدید	آدرس مرکز
۳۱ اردیبهشت ماه ۱۴۰۱	۱۰ الی ۱۲ صبح	تهران انتهای اشرفی اصفهانی خیابان نفت کوچه ۱۷ خیابان قدس

مراکز گذری (Drop-In Center)

مراکز گذری یا مراکز کاهش آسیب اعتیاد از سال ۱۳۸۰ در ایران نیز همچون سایر کشورها راه اندازی شده اند. این مراکز با اخذ مجوز فعالیت از و نظارت دانشگاه های علوم پزشکی وابسته به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، خدماتی به افراد مصرف کننده مواد بی خانمان و سخت در دسترس ارایه می دهند. در کنار خدمات کاهش آسیب که در مراکز گذری ارائه می شود، برای خدمت رسانی به افرادی که به مرکز مراجعه ندارند، روزانه تیم های امداد رسان سیار، به چنین بیمارانی خدمات آستانه پایین (low threshold) آموزشی، بهداشتی و درمانی ارائه می دهند. آموزش و آگاه سازی، پایه اصلی خدمات مراکز کاهش آسیب را تشکیل می دهد.

مرکز گذری مورد بازدید

مرکز گذری مورد بازدید با مجوز معاونت بهداشت و درمان دانشگاه علوم پزشکی ایران در نزدیکی دره فرحزاد شهر تهران (از جمله مکانهایی که پاتوقهای شهر تهران در آن قرار دارد) واقع شده است. این مرکز در مجاور سایر مراکز در یک ساختمان تجمیع یافته اند.

طبقه اول شامل بخش پذیرش گرم خانه، کمد های شخصی، و چند سرویس حمام می باشد که برای دوش، و شستن البسه تعبیه شده است.

در طبقه بعدی گرم خانه قرار دارد که سرپناهی شبانه برای افراد بی خانمان می باشد. از جمله خدمات گرم خانه، علاوه بر اسکان شبانه، یک وعده صبحانه و شام می باشد.

در طبقه سوم آشپزخانه قرار دارد. آشپزخانه به صورت مشترک در اختیار گرم خانه و مرکز گذری است.

در طبقه چهارم، مرکز گذری قرار دارد. پرسنل این مرکز شامل پزشک، روانشناس، پرستار، مسئول توزیع بسته های بهداشتی شامل سرنگ و سوزن، و کاندوم در مرکز، و تیم سیار است.

گروه هدف مرکز گذری، مصرف کنندگان مواد بی خانمان و سخت در دسترسی هستند که در پاتوق های مواد دره فرحزاد رفت و آمد یا زندگی می کنند.

خدمات این مرکز شامل موارد ذیل می باشد:

قابل ذکر است که تمامی خدمات این مرکز به جز درمان با داروی متادون به صورت رایگان ارائه می شود.

توزیع متادون آستانه پایین:

متادون به صورت شربت و تا حداکثر دوز روزانه ۲۰ سی سی توزیع می شود. توزیع متادون فقط به صورت روزانه و مصرف در مرکز انجام می پذیرد. ساعت توزیع دارو بین ۸ تا ۱۲ صبح می باشد.

توزیع سرنگ و سوزن:

توزیع سرنگ و سوزن هم در مرکز و هم توسط تیم سیار انجام می پذیرد. جهت تحویل سرنگ و سوزن های مستعمل، چاله هایی در پاتوق های مواد تعبیه شده است تا مصرف کنندگان مواد سرنگ های مستعمل خود را در داخل آنها قرار دهند. یکی از وظایف تیم سیار جمع آوری وسایل تزریق استفاده شده و قرار دادن آن در جعبه های مخصوص به نام سیفتی باکس است. با این روش وسایل رها شده در محیط که برای سایر افراد ممکن است خطر آفرین باشد دفن و یا معدوم می شود.

توزیع کاندوم:

با توجه به شیوع رفتارهای پرخطر جنسی، توزیع کاندوم در مراکز گذری در زمره برنامه های کاهش آسیب است.

غربالگری و انجام تست سریع ارزیابی HIV:

تست سریع غربالگری برای ویروس نقص ایمنی (HIV) هر ۳ یا ۶ ماه در این مراکز انجام می پذیرد. تست های غربالگری به صورت داوطلبانه با مراجعه افراد به مراکز و/یا توسط تیم سیار در پاتوق های مواد انجام می شود. در صورتی که تست فردی مثبت باشد بعد از انجام مشاوره، به مرکز بیماری های رفتاری ارجاع داده می شود. با توجه به شرایط اقتصادی گروه هدف، گاهی فرایند ارجاع مددجو به مرکز بیماری های رفتاری توسط مرکز گذری تسهیل می گردد.

بیماریابی سل و ارجاع موارد مشکوک:

بیماریابی سل بر اساس علایمی همچون تب، سرفه مداوم گاهی همراه با خلط، تعریق شبانه، احساس خستگی و ... به صورت ماهیانه بررسی می شود. افراد مشکوک به بیماری سل به مراکز جامع خدمات سلامت شهری از جمله مرکز بیماریهای رفتاری ارجاع داده می شوند.

غربالگری بیماری های آمیزشی (STI) و ارجاع موارد مشکوک:

اگر مراجع یکی از علایم ترشح از مجاری ادرار، زخم تناسلی یا تورم کشاله ران (در مردان) را داشته باشد به مرکز بیماری های رفتاری ارجاع داده می شود. ماهیانه یکبار غربالگری بیماریهای مقاربتی انجام می پذیرد.

غربالگری و تست کرونا و ارجاع موارد مشکوک:

بعد از غربالگری و انجام تست سریع، افرادی که مشکوک به بیماری کووید ۱۹ هستند به مراکز درمانی ارجاع داده می

شوند

یک وعده غذای گرم:

یک وعده غذای گرم، که معمولاً عدسی و/یا لوبیا بوده و در مرکز پخته می شود در ساعت ظهر در بین مددجویان مراکز توزیع می شود.

خدمات اجتماعی:

شامل ارایه غذا و تسهیلاتی همچون پوشاک، راهنمایی های حمایتی، مشاوره، شغل یابی، مهارت آموزی، و ... می باشد.

ارجاع:

افراد مشکوک به بیماریهای سل، مقاربتی، کووید ۱۹، HIV و سایر بیماریهای نیازمند مراقبت و بررسی بیشتر به سایر مراکز مرجع ارائه دهنده خدمات سلامت (از جمله مراکز مشاوره رفتاری) ارجاع داده می شوند.

آموزش:

آموزش، اهمیت اساسی در استفاده مراجع از خدمات و تغییر رفتار دارد. ماهیانه چهار جلسه آموزش گروهی که شامل رویکرد نوین آموزش HIV (تزریق ایمن، کاهش رفتارهای پرخطر جنسی تحت عنوان سکس ایمن، کاهش آسیب رفتارهای پرخطر مصرف مواد)؛ راههای پیشگیری، مراقبت و درمان عفونت های شایع همراه اختلال مصرف مواد؛ فواید

درمان با متادون؛ و آموزش مهارت های زندگی می باشد، برگزار می شود. جلسات فردی نیز به صورت داوطلبانه برگزار خواهد شد.

تیم سیار: (out reach)

به زبان ساده امداد رسانی سیار، خدمتی برای رساندن خدمات ضروری در یک حیطه خاص به افرادی است که از خدمات مرکز استفاده نمی کنند. در این مرکز، دو تیم سیار و هر تیم شامل ۲ نفر مشارکت دارند.

خدماتی که توسط تیم سیار انجام می شود شامل موارد زیر است:

✓ ارائه بسته کاهش آسیب (سرنگ و سوزن - فیلتر - ملاقه - پنبه الکل - آب مقطر)

✓ ارائه آموزش هایی در حیطه کاهش آسیب

✓ غربالگری تست HIV

✓ پانسمان زخم

✓ غربالگری فعال سل و ارجاع موارد مشکوک

✓ تحویل کاندوم، و آموزش نحوه استفاده از آن

✓ آموزش رفتار جنسی سالم به مصرف کنندگان مواد

✓ تشویق مصرف کنندگان مواد به تحویل سرنگ و سوزن به تیم سیار و در ازای آن دریافت یک دوز متادون

رایگان

✓ عدم تحویل غذا و لباس در پاتوق با این هدف که مشوقی برای حضور گروه مخاطب در مرکز باشد

نحوه ثبت و گزارش خدمات

ثبت و گزارش خدمات ارائه شده به دو صورت انجام می پذیرد:

۱- فیزیکی یا ثبت در پرونده

۲- الکترونیک یا ثبت در سامانه

هدف اصلی از ثبت اطلاعات مراجعین، استفاده در پیگیری های بعدی می باشد. افرادی که مواد را به شیوه تزریقی مصرف می کنند، مددجویانی که از خدمات درمان نگهدارنده با متادون استفاده می نمایند، و سایر مددجویان که نیاز به ثبت اطلاعات و خدمات مورد استفاده توسط آنها تشخیص داده می شود ملزم به تشکیل پرونده به دو صورت فیزیکی و الکترونیکی می باشند.

پرونده های فیزیکی شامل ۶ فرم مربوط به مراجعات و خدمات دریافتی از مرکز است که برای هر بیمار یک پرونده تشکیل شده، اطلاعات بیمار در آن ثبت و در مرکز نگهداری می شود.

به محض تشکیل پرونده، اطلاعات بیمار به صورت الکترونیکی نیز در یک فایل اکسل ۱۸ صفحه ای ثبت می شود. در پایان هر ماه تمام اطلاعات دریافت کنندگان خدمات به معاونت بهداشت ارسال می گردد.

پرونده مراجعین دریافت کننده داروی متادون به صورت جدا در سیستم آیداتیس ثبت می شود. این سیستم به صورت آنلاین به معاونت درمان، غذا و داروی دانشگاه متصل بوده و از اطلاعات آن جهت دریافت دارو در دوره های مشخص استفاده می گردد. با توجه به اینکه گروه هدف مراکز گذری افراد بی خانمان مصرف کننده مواد هستند و اکثرا مدارک هویتی خود را از دست داده اند، کد ملی این افراد با شماره "نه" ثبت می شود.

**گردآوری و تدوین: خانم دکتر شقایق رضایی، جناب آقای دکتر محمود پورمند
با نظارت جناب آقای دکتر صابری زفرقندی و سرکار خانم دکتر عشرتی**